

Kalkınma Ajanslarının Bölgesel Kalkınma Açısından Önemi: Baka Örneği

The Significance of Development Agencies For Regional Development: Wmda Case

Musa TÜRKÖĞLU

*Yrd.Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Öğretim Üyesi, (musaturkoglu@sdu.edu.tr)*

ÖZ

Bu çalışma, bölgesel kalkınma ajansları hakkında genel bilgiler vermek, kalkınma ajanslarının dünyadaki statüsünü göstermek, Türkiye'deki bölgesel politikaların gelişimini anlatarak BAKA'nın bölgesel kalkınma için etkisini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Türkiye'de 2006 yılında, Devlet Planlama Teşkilatı'nın öncülüğünde kurulan kalkınma ajansları faaliyetlerine devam etmektedir. Yabancı yatırımcıları çekerek, girişimciliği ve proje faaliyetlerini destekleyerek kalkınmaya yardımcı olurlar. Bunun yanında mali destek programları kapsamında istihdama katkıda bulunurlar. Bölgesel Kalkınma Ajansları; proje ve faaliyetleri destekler, planlama, koordinasyon, yatırım, destek ve tanıtıma yardımcı olurlar. Kalkınma ajanslarının etkili çalışması, ajans gelirlerinin çeşitlendirilmesine bağlıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi bölge tanıtımına önem vererek yabancı yatırımcı sayısını artırmaya çalışmalıdırlar. Yönetim kurulu, karar organıdır ve oy çokluğu esasına dayalı olarak, projelerin uygulanabilirliğini sorgular. BAKA, genel operasyonel kalkınma ajansı olarak faaliyet göstermekte ve proje destekleri ile bölgeye katkı sağlamaktadır. Tanıtım faaliyetleri, ön plana çıkarılırsa bölgenin kalkınması daha kolay olacaktır.

ABSTRACT

This study is aimed to give general information about the regional development agencies, to show their status in the world, to investigate WMDA's (West Mediterranean Development Agency) effects on regional development by summarising the progress of regional policies in Turkey. Development agencies, founded in 2006 under the leadership of State Planning Organisation in Turkey, still continue their activities. Development agencies sustain economic development by attracting foreign investors and by supporting entrepreneurship and Project activities. Furthermore, they also contribute to employment level within the scope of fiscal support programs. Regional development agencies support projects and activities and they provide assistance for planning, coordination, investment and publicity. Effective operation of development agencies depend on the diversity of agencies' income. They are expected to increase number of foreign investors by emphasising regional publicity as the case of many developed and developing countries. WMDA operates as a general operational development agency and makes a major contribution to the region by giving project supports. If publicity activities of WMDA are given prominence, development of the region is expected to be easier.

Anahtar Kelimeler:

*Kalkınma Ajansları,
BAKA, Bölgesel
Kalkınma*

Keywords:

*Development Agencies,
West Mediterranean
Development Agency,
Regional Development*

1. GİRİŞ

Sanayi Devrimi'nden önceki dönemde, zengin-fakir, hükmeden-hükmedilen devlet ayrımı yapılmaktaydı. Sanayi Devrimi'ni gerçekleştiren ülkelerde kısa dönemde büyük gelişmeler yaşanmıştır. Sanayi Devrimi tarihsel açıdan, ülkelerin gelişmiş ve az gelişmiş ülke olarak ikiye ayrılmasına yol açmış ve farklılığın ortaya çıkışının başlangıç noktasını oluşturmuştur (Dinler, 2012:97-98). Sanayi toplumunun ortaya çıkardığı yeni teknolojilerin uzun dönemli etkileri bilgi toplumu çağını açmıştır. Mekanik büyüme modelleri gelişmiş ekonomilerin; kalkınma teorileri ise az gelişmiş ülkelerin sorunları olarak görüldü. Az gelişmiş ekonomilerin yapısal-nitel-kuramsal açıdan köklü değişim geçirmesi istenirken, gelişmiş ülkelerdeki büyüme süreci çok daha hızlı bir yapısal değişimle gerçekleşti. Bunun sonucu olarak; doğal çevreyi tahrip etmeden sanayileşmeyi, büyümeyi, ekonomik kalkınmayı sağlayabilen bir yaklaşım giderek önemli hale geldi (Erkan, 1998:1-17). Bilgi toplumu ve esnek üretim sistemi ile birlikte büyük yerleşme merkezleri yığılma sürecinden yayılma sürecine girmiş; küçük yerleşme merkezleri de canlanma olanaklarına sahip olmuştur. Bilgi çağı, iletişim ve ulaşım teknolojisinde gerçekleşen hızlı aşamalar ile büyük kent merkezlerindeki işletmelerin bazı birimlerini küçük yerleşmelere transfer etmesine olanak sağlamış ve küçük yerleşme merkezlerinin pazarlama güçlüklerini ortadan kaldırmıştır (Dinler, 2012:105-106). Küreselleşme ve artan uluslararası ticaret, üretim tarzlarını ve ticari faaliyetleri şekillendirerek ekonomik birimlerin küresel pazarda rekabete dayalı bir ortam oluşturmalarını sağlamıştır. Rekabet edebilirlik ise büyümek isteyen şirketleri, işini korumak isteyen bireyleri, yaşam şartlarını korumak ve yükseltmek isteyen

ülkeleri etkilemiştir. Bölgelerin giderek küresel ekonominin dinamosu haline gelmesi, bölgesel rekabet edilebilirliğin önem kazanmasını sağlamıştır. Rekabet edilebilirliğin en önemli unsuru olan yeniliğin gelişeceği mekansal düzey bölge olarak görülerek, ulusal ekonominin canlılığı bölgesel düzeyde yenilikçiliğe bağlanmaktadır (Kara, 2008:5-8).

Bölgesel kalkınma ajansları, kuruluş amaçları ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerden yola çıkarak tanımlanır. Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği; sektörel ve genel kalkınma problemlerini belirleyerek çözüm üreten, çözümleri geliştirici projeleri destekleyen kuruluşları bölgesel kalkınma ajansı olarak tanımlamaktadır.

Bölgesel Kalkınma Ajansları, birçok ülkede farklı yapılar ve amaçlara sahip olarak kurulmuştur. İçsel büyüme yolunda bölgesel stratejilerin uygulanması, yerel ve bölgesel girişimciliğin desteklenmesi, yabancı sermayenin çekimi, altyapı hizmetlerinin sunulması, iş imkanlarının çoğaltılması, verimliliğin ve rekabet gücünün artırılması bu amaçlardan bazılarıdır.

Türkiye’de kalkınma ajansları, Helsinki Zirvesi sonrasında gündeme gelmiş ve Devlet Planlama Teşkilatı koordinasyonunda kurularak faaliyete geçmeye başlamıştır. Bu faaliyetler, yaklaşık kırk yıldır uygulanmakta olan bölgesel gelişme model, politika ve araçların gözden geçirilmesi ile uygulamaya konulmuştur. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesinde ora vadede yapılması gereken düzenlemeler arasında yer alan bölgesel kalkınma ajansları 2006 yılından bu yana faaliyetlerine devam etmektedir.

Dünyada kalkınma ajanslarının faaliyete geçmesi 1950’lere dayanmaktadır. Küreselleşmeden kaynaklanan tehditlerin ortadan kaldırılması için ulusal stratejilerin geliştirilmesi açısından önemli role sahiptirler. Devlet eliyle merkezden planlı kalkınma anlayışının yaygınlaşmaya başladığını gösterirler.

Nüfusun yeterli olması, girişim ve girişimcilik altyapısı, işgücünün becerikli olması, bölgesel gelişme stratejileri üzerinde fikir birliği sağlanması vb. değişkenler bölgesel kalkınma ajanslarının işlevselliği açısından önem arz eder. Türkiye’de, kalkınma politikalarına bakıldığında, 2000’li yıllara kadar merkezden belirlenen ve yerelde uygulanan politikalar hakim olmuştur. Küreselleşme sürecinde bu anlayışın terk edilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bölgesel kalkınma, aktörlerin katılımı ile gerçekleşen tabandan tavan bir yaklaşım haline gelmiştir ve bölgesel kalkınma ajanslarının kurulmasına yol açmıştır.

Bölgesel Kalkınma Ajansları’nın esas varlık nedenleri; bölgesel stratejileri uygulama, yerel ve bölgesel girişimciliği destekleme, alt-yapı hizmetlerinin sunulmasına yardımcı olma, özel sektörün yakın geleceği için yerel-bölgesel çözümler araştırma ve bölgesel talepleri karşılayacak yeni ürün ve hizmet üretimi için finansal garantiler ve çözümler arama şeklinde özetlenebilir.

2. LİTERATÜR

Arslan (2005), bölgesel kalkınma farklılıklarının etkin bir araç olarak bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma ajansları konusunda çalışma yapmış; ülkemizde uygulanmakta olan kalkınma planlarının sosyal politika ile ilgili hedefleri arasında, geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasına, ekonomik kaynakların kullanımı ve dağılımında bölgelerarasında denge sağlanmasına giderek önem verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Bayraktutan (1994), bölgesel dengesizlik ve bölgesel kalkınma konusunu araştırmış; ülkelerarası dengesizliklerin taşıdığı iktisadi, sosyal, politik sakıncaların kısa süre içinde en aza indirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Çeken (2008), turizmin bölgesel kalkınmaya etkisini incelemiş; turizm sektörüne ait temel arz verilerinin, bölgesel doğal, sosyo-kültürel ve tarihsel kaynaklara bağlı olması nedeniyle, bölgesel kalkınmayı hızlandırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Çetin (2006), teori ve uygulamada bölgesel sürdürülebilir kalkınma konusunda çalışma yapmış; sürdürülebilir kalkınma uygulamalarının, bölgesel kaynaklar, bölgesel aktörlerin sürdürülebilir kalkınma uygulamalarını kolektif olarak benimsemesi, desteklemesi ve bunlara katılması durumunda sonuç vereceğini belirtmiştir.

Dalğar, Tunç ve Kaya (2009), bölgesel kalkınmada yükseköğretim kurumlarının rolünü Bucak örneği çerçevesinde incelemiş; Bucak ilçesinin bölgedeki diğer ilçelere göre daha sanayileşmiş olmasına rağmen, ortaya çıkan katkının ilçedeki birçok sanayi kuruluşunun oluşturduğu katma değere yakın olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Elvan (2012), bölgesel gelişme ve bölgelerarası gelişmişlik farkları üzerine araştırma yapmış ve Avrupa Birliği’ne üye olan ülkelerin bölgesel gelişme alanındaki uygulamalarının, bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılmasına önemli katkı sağladığı, bölge ve alt-bölge bazında firmaların rekabet gücünü artırdığı, geri kalmış yörelerin kalkınmasına ivme kazandırdığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Engin (2011), Türkiye ve İngiltere örneği ile kalkınma ajanslarını değerlendirmiş; kalkınma ajanslarının bölgesel gelişimin sağlanması ve sürdürülebilirliği yönünde yerel/bölgesel aktörlerle belirleyeceği stratejilerin ülkenin farklı bölgeleri arasındaki eşitsizliklerin giderilmesinde etkin role sahip olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Kazancı (2007), bölgesel gelişme ve sektör-bölge yığınlaşmaları konusunda çalışma yapmış; makro ve sektörel düzeyde ulusal ölçekte belirlenen politikaların yerel ve mekansal düzeyle etkileşimli olarak yeniden değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Köse ve Konur (2011), Avrupa Birliği ve Türkiye’de bölgesel kalkınma ajanslarının bölgesel farkların azaltılmasındaki rolü ve etkililiği konusunda çalışma yapmış; bölgesel kalkınma ajanslarının sorumlu oldukları bölgelerde yatırımlara,

teknoloji transferlerine, çeşitli sektörlerde kümelenmelere, ileri teknoloji üretimine, Ar-Ge ve altyapı harcamalarına olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Övgün (2007), bir politika transferi örneği olarak kalkınma ajanslarını incelemiş; Avrupa Birliği süreci çerçevesinde kamu yönetimi sistemimize giren kalkınma ajanslarının, sermayenin kendisine yeni karlı alanlar aramasının sonucu olduğunu belirtmiştir.

Özel (2009), Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de bölgelerarası dengesizlik ve yeni yönetsel birim arayışları konusunda araştırma yapmış; Türkiye'de bölgelerarası dengesizliğin çözümü için yeni yönetim basamağının mekansal büyüklük ölçütünün saptanması için plan bölgelerinin oluşturulmasına öncelik verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Özer (2007), küresel rekabet-bölgesel kalkınma ajansları ve Türkiye konusunda çalışma yapmış; Türkiye gibi bölgelerarası belirgin gelişmişlik farklılıkları bulunan ülkelerde, bölgesel kalkınma ajanslarının bölgelerarası rekabeti gidermesinin ve bölgelerine rekabet gücü sağlamanın aynı anda mümkün olamayacağı sonucuna ulaşmıştır.

3. BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMININ GELİŞİMİ

3.1. Dünyada Bölgesel Kalkınma Politikalarının Dönüşümü

1929 Krizi ve II. Dünya Savaşı'nın ekonomik ve sosyal sorunlar ortaya çıkarması kalkınma ajanslarının kurulmaya başlanmasına yol açmıştır. Dünyada ilk kalkınma ajansı örneği, 1933 yılında ABD'de kurulan Tennessee Valley Authority'dir. Ekonomideki krizler, savaşın etkileri, coğrafi koşullar sonucu bölgeler dengesiz sermaye birikimine sahip olmuş ve bunun sonucu olarak gelişmişlik farkları ortaya çıkmıştır. 1950'li yıllarda kalkınma konusu ile bölgesel politikalar ve bölgesel planlama birlikte çalışılmıştır. Buradan hareketle, bölgesel gelişmişlik farklarının, bölge planının gelişmesine yol açtığı ve bölgesel kalkınma araçlarını ortaya çıkardığı söylenebilir (Can, 2011:24).

II. Dünya Savaşı ile 1970 arasında kalan dönem ekonomik ve bölgesel planlamanın yükseliş dönemi olarak kabul edilir. Hazırlanan planlar ile yerel kaynakların harekete geçirileceği ve dış yatırımlar aracılığıyla bunların destekleneceği öngörülmüştür. 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi vb sorunlar ekonomi de yapısal değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Örnek olarak, bölge kavramı yerine kendi olanakları ve potansiyeli ile gelişme çabasında olacak yerleşme kavramı kullanılmıştır. Ekonomik krizle birlikte, post-fordist üretim ilişkilerinin gelişmesi sağlanarak, risklerin paylaşılması için esnek üretim örgütlenmesi yaygınlaşmıştır (Can, 2011:26).

Gelişmiş bölgelerde yığılma nedeniyle ortaya çıkan çevre kirliliği vb. sorunlar yerellik konusunun diğer bir nedenidir. 1980'li yıllarda hız kazanan küreselleşme dinamikleri sonucu üretim faktörlerindeki avantajla birlikte Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin yüksek olduğu bölgeler ön plana çıkmıştır. Merkezi hükümetlerin bölgesel politikaları ve sanayi politikalarının belirlenmesinden uzak durması, bölgesel ve yerel düzeyde kalkınma düşüncesini tetiklemiştir. Bunun sonucunda KOBİ'ler ve girişimciler ön plana çıkmıştır. İçsel büyümeye dayalı bölgesel gelişme kavramı da yine bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre bölgeler; açığa çıkmamış, değerlendirilmemiş kaynakların bulunduğu ekonomik alan olarak tanımlanmıştır. Tasarlanan politikalar, kaynakların tespiti ve etkin olarak kullanılması yönde kurumsal kapasitenin geliştirilmesini ve ilgili aktörlerin bu sürece dahil olabileceği mekanizmaların oluşturulmasını hedeflemektedir. Bu model, yerel güçlerin harekete geçirilmesiyle birlikte yeni yatırımların bölgeye çekilmesi için teşvikler ve altyapı olanaklarının geliştirilmesine yönelik politikaları içerir. 1990'lı yıllarla beraber teknolojik gelişmeler, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesinde öncü olmuş, küreselleşme süreci ile bölgeler arası rekabet artmıştır. Karşılaştırmalı üstünlüklerini kullanan yerel unsurlar, küresel dinamiklere uyumlanma becerisi kazanmıştır. İlişkiler mekan bağımlılığından uzaklaşarak ortak temel şeklinde şekillenmiştir (DPT, 2000:560).

3.2. Avrupa Birliği'nde Bölgesel Kalkınma Politikası

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurucu anlaşması olan Roma Antlaşması'nda, ekonomik birlik ihtiyacının yanı sıra bölgelerarası gelişmişlik farklarını kapatacak uyumlu bir kalkınmanın gerekliliğine de vurgu yapılmıştır. Üretim faktörleri ve coğrafi bakımdan dezavantajlı bölgelerin geri kalmışlıkları giderilmeden, ekonomik ve sosyal uyumu sağlamak mümkün değildir. Ancak o dönemde, bölgesel farklılıkların kapatılmasına yönelik politikalar geliştirme sorumluluğu henüz ulusal düzeyde ele alınmıyordu. Bölgesel kalkınma konusu, ulusal politikalarla çözülmeye çalışılıyordu. Avrupa Yatırım Bankası da üye ülkelere bölgesel kalkınma konusunda yardımcı olmak için kurulmuştur. Bu kurum, aracılığıyla bölgelerarası sermaye transferinin gerçekleştirilmesiyle birlikte bölgelere dışarıdan sermaye çekilmesi planlanmıştır. 1958 yılında Roma Antlaşması'na bağlı olarak oluşturulan Avrupa Sosyal Fonu, Avrupa Yatırım Bankası'na ek olarak ve bölgesel politikalara yönelik kullanılabilen araçlardan biriydi (Can, 2011: 30).

Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu, bölgelere sağladığı katkı ile bölgesel politikanın unsuru sayılabilecek diğer bir araçtı. 1962 yılında, geri kalmış bölgelerdeki kırsal kalkınmaya ve çiftçilere destek sağlamak için faaliyete başlamıştır. 1972 yılında yapılan Paris Zirvesi'nde, ekonomik ve parasal birliği engelleyen bölgesel dengesizliklerin giderilmesine öncelik verilmesi kararlaştırılmış ve bu doğrultuda 1973 yılında Bölgesel Kalkınma Komitesi kurulmuştur. Bu komite, üye ülkelerdeki bölgesel politikaların koordinasyonunu kolaylaştırmak için görevlendirilmiştir. 1975 yılında, İngiltere'nin gerilemekte olan sanayi bölgelerini desteklemek amacıyla, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu kurulmuştur. Balıkçılık sektöründeki mevcut sorunları çözmek için destek sağlamak amacıyla, 1994 yılında Balıkçılığın Yönlendirme Mali Aracı Fonu oluşturulmuştur (Peşelioğlu, 2007:28).

3.3. Türkiye’de Bölgesel Politikalar

Bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik dengesizlikler yıllar içinde bölgesel kalkınma politikalarının şekillenmesinde önemli role sahip olmuştur. Bölgelerde kişi başına düşen GSYİH, işsizlik oranı, okuma-yazma oranı gibi çeşitli göstergeler arasındaki farkı azaltmak için politikalar yürütülmüş ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için kaynakların verimli kullanımı, iç ve dış pazara ulaşımın kolaylaştırılması, yerleşim yapısının düzenlenmesi ve bölgeye yatırımın çekilmesi vb. stratejiler uygulanmıştır (Can, 2011:40).

3.3.1. Türkiye’de Planlı Dönem Öncesi Bölgesel Kalkınma Politikaları

1923-1960 yılları arasında devletçilik akımının etkisinde uygulanan politikalar, 1950-1960 yılları arasında liberal bir yaklaşım sergilemiştir. 1923-1950 yılları arasında savaştan yeni çıkmış Türkiye’nin bölgesel kalkınma politikaları, altyapı eksiklikleri, demiryolu vb. ulaşım alanındaki yetersizliklerin giderilmesine odaklanmıştır. 1950-1960 döneminde, özelleştirme politikalarına ağırlık verilmiş ve özel sektör teşvik edilmiştir (Can, 2011:41).

Planlı dönem öncesinde izlenen bölgesel gelişme politikalarının genel olarak, ulusal kalkınma girişimlerinin gölgesinde kaldığı görülür. Bölgesel gelişme ve planlama, imar ve yenileşme problemlerine yönelik çalışmaları oluşturduğu için gelişmişlik düzeyi düşük olan bölgeler için çözüm üretmemiştir.

3.3.2. Türkiye’de Planlı Dönemde Bölgesel Kalkınma Politikaları

Planlı döneme ait bölgesel gelişme politikaları, 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı’nın kurulmasıyla başlamıştır. 1963-2006 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan sekiz adet beş yıllık kalkınma planı, bölgesel gelişme politikalarına katkı sağlamıştır (Can, 2011:41).

Genel olarak planlı dönemde izlenen bölgesel gelişme politikaları, kapsam ve ölçek açısından tutarlılığın sağlanmadığı, bölgesel hedeflerin gerçekleştirilmesinde büyüme kutuplarının benimsendiği, sağlıklı büyüme için metropollerin çevresinde yeni çekim merkezlerinin oluşturulmaya çalışıldığı politikalarlardır. Kalkınma öncelikli yöreler kapsamında yer alan il ve ilçe merkezlerinin sürekli değişiklik göstermesi, bu politikaların etkili olmamasına yol açmıştır (Can, 2011:42).

3.3.3. Türkiye’de Avrupa Birliği’ne Uyum Döneminde Bölgesel Kalkınma Politikaları

Türkiye’nin, Avrupa Birliği’ne uyum süreci bölgesel gelişme politikaları ve uygulamalarında köklü değişiklik yapılmasını zorunlu kılmıştır. Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin kullanabildiği yapısal fonların etkin kullanılması için genelde nitelikli yetişmiş insan gücüne sahip teşkilatlara ihtiyaç duyulur (Toprak, 2008:129).

3.4. Bölgesel Politikaların Uygulanmasında Kalkınma Ajanslarının Rolü

Kalkınma ajansları; bölgesel düzeyde ya da il bazında kurumlu yerel halkı, sahip oldukları potansiyeli kullanmaları yönünde teşvik eden kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlayarak kullanılmasını sağlayan, buldukları bölgede proje hazırlama kapasitesini artıran, piyasalara değer yaratacak üstün nitelikli hizmet sunan kuruluşlardır (Can, 2011:36).

Bölgesel kalkınma ajanslarının bilinen ilk uygulamasına ABD’de rastlanmaktadır. Avrupa’daki ilk örnekleri, 1950’li yıllarda Batı Avrupa’da bölge içi ekonomiyi canlandırmak ve sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak amacıyla kurulmuştur. Avrupa Birliği Yapısal Fonları’nın kullanılmaya başlaması ile kalkınma ajanslarının sayıları, faaliyet alanları ve yetkinlikleri artış göstermiştir. Avrupa Birliği’nde kalkınma ajansları ilk olarak Belçika, Fransa ve İtalya’da faaliyet göstermiştir. 1970’li yıllarda İngiltere ve Hollanda, 1980’li yıllarda İspanya, Almanya ve İrlanda kalkınma ajanslarının kurulduğu diğer ülkeler olmuştur.

Tablo 1: Avrupa Ülkelerinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kurulma Dönemleri

1950 Öncesi ve 1950’ler	1960’lar ve 1970’ler	1980’ler	1990’lar
<ul style="list-style-type: none"> • Avusturya • Belçika • Fransa • İrlanda 	<ul style="list-style-type: none"> • Almanya • İngiltere • İtalya • Hollanda 	<ul style="list-style-type: none"> • Yunanistan • İspanya • Finlandiya • Danimarka 	<ul style="list-style-type: none"> • Bulgaristan • Çek C. • Estonya • Macaristan • Litvanya • Polonya • Ukrayna • Portekiz • Slovakya • İsveç

Kaynak: Kayasu v.d., 2003: 7

Avrupa genelindeki kalkınma ajanslarının faaliyetlerine bakıldığında, kuruluş dönemlerinde, altyapı ve tarımsal kalkınma konularına yoğunlaştıkları ve son dönemde de hizmetler ve ileri teknolojinin desteklenmesine doğru bir eğilim içine girdikleri görülür.

Birçok Avrupa ülkesinde 1950’li ve 1960’lı yıllardan itibaren bölgesel ekonomiyi canlandırmak, örgütlemek ve geliştirmek üzere faaliyet gösteren kurumlar bölgesel kalkınma ajansları olarak nitelendirilmiştir.

Bölgesel kalkınma ajansları, kamunun finansman sağladığı bölgesel ekonomik gelişmeyi özendirmek üzere tasarlanmış; çalışma alanı, merkezi ve yerel hükümetlerin dışında olan kurumlardır(Halkier v.d., 1998:26). Kalkınma Ajansları Birliği’ne göre; bölgesel kalkınma ajansları, sektörel ve genel kalkınma problemlerini belirleyen ve bu problemlerin çözümüne yönelik olanakları değerlendirerek projeleri destekleyen kuruluşlardır (Kayasu v.d., 2003:12).

Bu tanımlardan hareketle, bölgesel kalkınma ajanslarının politika, örgütlenme ve uygulama olmak üzere üç koşula dayandığı söylenebilir (Halkier ve Danson, 1998:30). Gelişmeyi yönlendirici özelliği nedeniyle merkezi hükümetlerin bölgesel politikalar açısından seçici olması gerekir. İşlevsel olması için; yeterli nüfus, girişim ve girişimcilik altyapısı, hünarlı işgücü vb. değişkenlere ihtiyaç vardır.

4. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ HEDEFLERİ

Bölgesel kalkınma ajansları; ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyal hedeflere sahiptir. Bu hedeflerden; uzun dönemli bölgesel ekonomik kalkınma için uygun koşulların yaratılması, ekonomik; bölgenin çekiciliğini artırmak, çevresel; bölgenin sosyo-kültürel değerlerinin geliştirilmesini sağlamak, sosyal hedefler olarak sınıflandırılır (İldırar, 2004:140).

Bölgesel rekabet, kalkınma, yerel KOBİ’lerin gelişmesi; yabancı yatırımların çekilmesini dolayısıyla bölgesel kalkınma hedeflerinin geniş kapsamlı olmasını gerekli kılmaktadır (Hughes, 1998:617). Bu hedeflerin karşılanması için; çevresel gelişme, endüstriyel altyapı, danışmanlık ve girişim sermayesi gibi birçok araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bölgesel kalkınma ajanslarının hedeflerini uygulayabilmesi için bölgedeki potansiyel aktörlerin kaynakları ve çabaları önem arz etmektedir. Ekonomik gelişmeyle birlikte, sosyal gelişme de dikkate alınarak gelecek için birtakım hedefler belirlenmelidir:

- Rekabete dayanan bir iş çevresinin oluşturulması,
- Kaliteli işgücünün yetiştirilmesi,
- Altyapının geliştirilmesi,
- Devlet desteğinin sağlanması

söz konusu hedeflerden sadece birkaçıdır. Bu hedeflerin belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken unsurlar vardır:

- Yerel aktörlere danışma ve yerel aktörlerle birlikte hareket etme,
- Yerel aktörlerin sinerjilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi,
- Aktörler arası ortaklıkların oluşturulması

söz konusu unsurlardır.

5. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ ÖRGÜTLENMESİ

5.1. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türleri ve Yasal Konumları

Bölgesel kalkınma ajansları bürokratik özerkliklerine, kuruluş amaçlarına ve eylemlerine göre sınıflandırılabilirler. Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınma ajansları genellikle bağımsız bir kuruluş ortaya çıkarak politik destekleyicilerine belirli bir mesafede çalışmalarını sürdürür. Bu kuruluşların çoğu tek bir politik desteğe bağlı olduğu için yasal olarak faaliyetlerine politik müdahale vardır (Halkier, 1992:5).

Kurucularına göre bölgesel kalkınma ajansları, dörde ayrılır:

- Merkezi Hükümetler Tarafından Kulanlar; yerel gerçeklere yakın olmalarına rağmen bürokratik kanallara bağımlılıkları uygulama güçlerini azaltır.
- Bölgesel Yönetimler Tarafından Kurulanlar; politik tavrılara daha az bağımlı oldukları için daha hızlı karar alabilirler.
- Kamu/Özel Ortaklıklarıyla Kurulanlar; yöntemler ve hedefler açısından kamu ve özel görüşleri birleştirme özelliğine sahiptirler.
- Yerel Yönetimler Tarafından Kurulanlar; yerel gerçeklere yakın olmalarına rağmen, bürokratik kanallara bağımlılıkları uygulama güçlerini azaltır.

Faaliyetlerine göre bölgesel kalkınma ajansları dörde ayrılır:

- Stratejik Bölgesel Kalkınma Ajansları; genellikle bilgi bankalarının oluşturulması, sosyoekonomik, genel ve sektörel araştırmaların yapılması, bölgenin ulusal ve uluslar arası alanlarda desteklenmesi, KOBİlere destek ve bilgi sağlanması, mevcut girişim potansiyelinin ortaya çıkarılması vb faaliyetleri yerine getirir.
- Genel Operasyonel Bölgesel Kalkınma Ajansları; sektörlerarası gelişme projelerinin oluşturulması, desteklenmesi ve yönetilmesi ana hedefi ile kurulurlar. Stratejik bölgesel kalkınma ajanslarının işlevlerini dikkate alırlar.
- Sektörel Operasyonel Bölgesel Kalkınma Ajansları; özel bir sektörü, bir bölgenin belirli bir faaliyetini, bir yerin belirli projelerini desteklemek amacıyla kurulurlar.
- Dış Yatırım Çekmek İçin Kurulan Bölgesel Kalkınma Ajansları; ilgili bölgenin ekonomik açıdan kalkınması amacıyla, bölge tanıtımına ağırlık vererek yabancı yatırımcıları çekmeye çalışırlar.

Tablo 2: Ülkelere Göre Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yasal Statüleri

Ülkeler	Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yasal Statüleri
Almanya	Yarı Özerk Kamu Şirketleri
İspanya	Özel Hukuka Tabi Kamu Kuruluşları
Fransa	Karma Ekonomi Şirketleri
Belçika	Belediyelerarası Ajanslar
Romanya, Danimarka	Vakıflar
Çek C., Estonya, Slovakya, Polonya	Kamu Özel Sektör Şirketleri
İsveç	Limited Şirket
Hollanda, İtalya, İrlanda, Portekiz	Kamu Limited Şirketleri
İngiltere	Bakanlık Dışı Kamu Kurumu / Özerk Örgüt
Litvanya	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar
Yunanistan	Belediye Girişimi

Kaynak: EURADA (http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=53&lang=en, 26.03.2014).

5.2. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yönetimi

Bölgesel kalkınma ajanslarının içsel örgütlenmesi; hedefe, bütçeye ve insan kaynaklarına göre düzenlenir. Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetleme Komitesi ve Genel Müdür ile belli bir konuyu ele alan çalışma grupları veya teknik konuları inceleyen komitelerden oluşur (Kayasu v.d., 2003:12).

Bölgesel kalkınma ajanslarının etkinliği, yönetim kurulunun liderliği ile çalışanların performansına bağlıdır (Hughes, 1998:620). Yönetim Kurulu, bölgesel kalkınma ajanslarının hissedarları tarafından seçilen ortak hedeflere sahip ve teknik olmayan temsilcilerden seçilir. Stratejik planları ve bütçeyi onaylamanın yanında bölgesel kalkınma ajanslarının çalışmalarının etkinliğini değerlendirir. Avrupa örneklerine bakıldığında, kurul üyelerinin genellikle politikacılar, firma ve sektör temsilcileri, birlikler, bankalar, eğitim kurumları üyeleri arasından seçildiği görülecektir. Teknik ekibi yetiştirmekle görevli genel müdür, kurul tarafından seçilir.

5.3. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Finansal Kaynakları

Yardımlar birçoğunun finansal kaynağıdır (Kayasu v.d., 2003:13). Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınma ajanslarının bütçe kaynakları; hizmet ettiği alanın büyüklüğüne, yasal yapılarına ve sunulan hizmetin kapsamına göre değişiklik gösterir. Çoğu Avrupa ülkesinde, yerel ve bölgesel yetkililerin oluşturduğu bölgesel kalkınma ajanslarının ödenekleri, kendilerini destekleyen politik yapılar tarafından karşılanır. Bu merciler çoğunlukla bölgesel kalkınma ajanslarının işletme giderlerini karşılar ve büyük ölçekli sermaye programlarına destek verir. Avrupa Birliği kaynakları, borsa yatırımlarından elde edilen kira gelirleri vb. kaynaklar ve sunulan hizmetlerden elde edilen gelirler bölgesel kalkınma ajanslarına yönelik diğer mali kaynakları oluşturur. Anonim şirket olarak kurulan bölgesel kalkınma ajanslarının başlangıçtaki finansal hizmet, mülk vb. gereksinimlerini kurucular karşılar.

Bölgesel kalkınma ajanslarına sağlanan finansal kaynaklar dörde ayrılır:

- Politik desteklerden sağlanan doğrudan fonlar,
- Politik desteklerden sağlanan dolaylı destekler,
- Hizmetler ve dışarıdan sağlanan gelirler,
- Uluslararası fonlar ve projeler.

6. BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARININ FAALİYETLERİ VE POLİTİKA UYGULAMA ALANLARI

1950'li ve 1960'lı yıllarda yabancı yatırımcıları çekerek ve sanayi parklarını yöneterek ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmuşlardır. Daha sonraları, yerel ve bölgesel şirketlere tek başlarına veya ortaklıklar halinde hizmet sunmuşlardır.

Bölgesel kalkınma ajanslarının stratejik girişimleri;

- İş alanlarına finansal yardım,
- İş ve işle ilgili faaliyetlere çalışma alanları sağlanması,
- KOBİ'lere danışmanlık, yardım ve destek sağlanması,
- Bölgenin uzun vadede kalkınma kapasitesini artırma projeleri,
- Sosyal gelişmeler

olmak üzere beşe ayrılır.

Bölgesel kalkınma ajansları uygulama alanları, stratejik yönelmelerine göre üçe ayrılır (Halkier ve Danson, 1998:32):

- Bölgeye dışarıdan gelerek gelişmeyi olanaklı kılan merkezi yönetim politikalarının yerini alan veya bu politikaları tamamlayan geleneksel önlemler,
- Merkezi yönetim politikaları kapsamında, olmayan ve öncelikle yerel firmalarda büyüme ve rekabeti kamçılama amacını güden yeni önlemler,
- Stratejik özelliklerin çok değişken olduğu, dolayısıyla sınıflamanın yapılamadığı sınırlı sayıda politika alanları.

Bölgesel kalkınma ajanslarının dört tane faaliyeti bulunmaktadır (Koyuncu, 2006:21):

- Bölgeye yatırım yapmayı düşünen girişimciye bilgi vermek,
- Bölgeye ya da bölgeden dışarıya teknoloji transferi ile uğraşmak,
- Bölgeye yerleşmiş firmalara tüm alanlarda danışmanlık hizmeti sunmak,
- Yol, su, kanalizasyon, çöp toplanması gibi altyapıyı düzeltme faaliyetlerinde aktif rol oynamak.

İçsel kalkınma, bölgenin içsel potansiyelini ulusal ve uluslararası ölçekte ortaya çıkaran faaliyetleri kapsar. Bunlar, yerel yetkililer ve girişimciler için bölgenin potansiyeli ile ilgili verilerin toplanması, çevre koruma gibi altyapı faaliyetleri, turizm gibi bölge potansiyelinin geliştirilmesi, endüstri parkları, serbest ticaret bölgeleri, teknokentler, bilim kentleri, araştırma merkezleri ve yeni oluşan sanayi alanları gibi altyapıların yönetim faaliyetleridir.

Bölgesel kalkınma ajansları, bölgelerine sermaye çekmek için, doğrudan yurtdışında bir ofis kurma ya da dolaylı olarak ihtisaslaşmış ulusal kurumlarla işbirliği yapma, bilgilendirme kampanyaları, ticaret fuar ve sergilerine katılma gibi faaliyetleri yerine getirirler.

Girişimlere verilen hizmetler, Avrupa ülkelerinde en önemli ihtisaslaşmış faaliyetleri içerir. Bölgesel kalkınma ajansları hedef ve strateji olarak yörenin zenginliğini artırıcı girişimlere, finansman danışmanlığı ya da finansman dışı destekler şeklinde destek verirler. Var olan girişimlere; yönetim, üretim, teknoloji transferi ve yayılması, firma ağlarının desteklenmesi, bilgi ve iletişim, araştırma, pazarlama olmak üzere hizmet verirler.

Yeni kurulan firmalara girişimci ruhu canlandırmak amacıyla, kampanyalar ve medya aracılığı ile hizmet verilir. Potansiyel girişimlerin belirlenerek desteklenmesi, bir sektöre veya bir hedef grubuna yönelik yönetim konusunun incelenmesi, yeni kurulan firmalara verilen diğer hizmetleri oluşturur.

KOBİ'lerin uluslararasılaştırılmasına yönelik olarak kalkınma ajansları, bilgi desteği, eğitim vb. hizmetler sunar. Yerel ve bölgesel yönetimlere danışmanlık hizmeti verir ve bu yönetimlerin belirli finansal işlemlerini yürütür. Girişimcilere, yöneticilere ve işgücüne yönelik eğitim düzenlerler ve bölge için gerekli kalifiye işgücünü hesaplarlar.

7. KALKINMA AJANSLARININ TEMEL FONKSİYONLARI

7.1. Planlama ve Koordinasyon Fonksiyonu

Ajans, bu fonksiyon kapsamında bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesini hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, bölgesel ve sektörel bazda plan ve programlar hazırlamak, yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği yapmakla yükümlüdür.

7.2. Proje ve Faaliyet Destek Fonksiyonu

Bölgelerin kalkınma sürecinin hızlandırılması ve bölge için kritik öneme sahip faaliyetlerin hayata geçirilmesi amacıyla önceden belirlenmiş uygunluk kriterleri doğrultusunda Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği ve ilgili başvuru rehberlerinde belirlenen alanlarda bölge aktörlerine mali ve teknik destek sağlayabilir.

7.3. Yatırım, Destek ve Tanıtım Fonksiyonu

Hangi üretim sürecinin, hangi bölgede gerçekleştirileceği kararı lojistik, insan kaynakları ve ham madde gibi maliyet kalemleri göz önüne alındığında ortaya çıkan karşılaştırmalı üstünlüğe göre belirlenir. Tüm dünyada ülkeler doğrudan yabancı yatırım hareketini kendi bölgelerine yönlendirmek için çaba harcar. Kalkınma ajansları bu noktada önemli rol oynar.

8. TÜRKİYE'DE BÖLGESELLEŞME SÜRECİ

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2005 yılında yapılan katılım müzakereleri, yerel yetkililerin yetkinliğini genişletmiş ve bölgeler ile bölgesel kalkınma dairelerinin kurulmasını sağlamıştır. Bu nedenle kurumsal reformlar bölgeselleşme açısından, bölgeselleşme reformları da Avrupa'nın taleplerine verilen yanıtlar olması açısından yorumlanabilir. Buradan hareketle, Avrupa entegrasyonunun, bölgeselleşme dinamiklerine giden yolu inşa ettiği sonucuna ulaşılabilir (Kaya ve Bafoil, 2009:19).

8.1. Bölgelerin Yukarıdan Aşağıya Yaratılması

Bölgeler NUTS II seviyesinin oluşturulmasıyla, coğrafi ve ekonomik belirsizliklere göre resmen tanımlanmış olsa da, birçok gözlemciye göre bu tanımlamalar suni nitelik taşır. Bazı gözlemciler de kültürel anlamda bölgesel açıdan es geçilmenin varlığına değinir (Dulupçu, 2005:105). Buradan hareketle, bölgesel birimlerin oluşturulması tepeden inme bir süreç olarak nitelendirilebilir.

Türkiye'de siyasi, ekonomik ve sosyal oyuncuların, bölgelerini globalleşen dünya ülkeleri arasındaki uluslararası rekabette yükseltmek için işbirliği yaptığı güçlü bölgesel ağlar oluşturulmuştur. Çok seviyeli yönetim teorileri, güçlü bölgelerin ve bölgesel aktörlerin çıkarlarını daha yüksek seviyelerde gerçekleştirebilmek amacıyla, merkezi hükümet seviyesini geri planda bırakamamıştır.

8.2. Bölgesel Politikalara Bağlı Bir Değişim

Avrupa ve Türkiye'nin bölgesel planlamasındaki öncelik, kaynakların daha az gelişmiş bölgelere kanalize edilmesidir. Bölgesel ayrılıkların azalması, 1960'lardan bu yana Türkiye'deki bölgesel planlamanın ana amaçlarından birini oluşturur. 1971'de bölgelerarası eşitsizliklerin azaltılması amacıyla Kalkınmada Öncelikli Yörelere Projesi faaliyete geçirilmiştir. Bu proje ile endüstriyel yatırımların söz konusu bölgelerde yaygınlaşmasını sağlamak amaçlanmıştır. Ancak, Türkiye'de yatırımların kamusal donanımlı, gelişmiş bölgelerde yoğunlaşması Kalkınmada Öncelikli Yörelere Projesi'nin, bölgesel eşitsizlikler açısından çok az ilerleme kaydettiği görüşünü ortaya çıkarmıştır (Danielson ve Keleş, 1985:35). Bu durumun nedenleri olarak, 1980 yılında Kalkınmada Öncelikli Yörelere'in sayısının 22'den 49'a çıkması, bazı yörelere sosyo-ekonomik kriterlerden çok siyasi kaygılara dayanarak seçilmesi belirtilmiştir (Gezici ve Geoffrey, 2004:118).

8.3. Siyasi ve Kurumsal Bir Merkezileştirme

Osmanlı İmparatorluğu'nun 20. yüzyıl başında Türkiye ulus-devletine dönüşmesi sürecinde, çevredeki bölgeler siyasi otoriteler tarafından potansiyel tehlikeli birimler olarak değerlendirilmiştir. 1923-1946 yılları arasında bu alanlar siyasi merkez tarafından yakın gözlem altında tutulmuştur (Mardin, 1973:184). 1920'li yıllarda idari bölge ayrımı yapılmazken, 1940'larda oluşturulan yedi bölge, istatistiki amaçlara hizmet etmektedir. Bu bölgelerin idari konumu ve kendilerine özgü bir kurumsal yapısı olmadığı için bölgesel seviye siyasi bir gerçeklik ifade etmemektedir. Türkiye'nin, Avrupa Birliği'ne uyum süreci doğrultusunda 22 Eylül 2002 tarihinde, 2002/4270 sayılı kanun gereğince Devlet Planlama Teşkilatı ve Türkiye İstatistik Kurumu tarafından istatistiki bölge birimleri sınıflaması oluşturulmuştur. İstatistiki bölgelerin tanımlanmasında aşağıdaki faktörler temel alınmıştır:

- Nüfus,
- Coğrafya,
- Bölgesel Kalkınma Planları,
- Temel İstatistiki Göstergeler,
- İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27nin_%C4%B0BBS%27si Erişim Tarihi:26.06.2014

8.4. Türkiye’de Kalkınma Ajansları

Türkiye’de uygulanan bölgesel kalkınma politikaları “genelden yerele” yaklaşımına dayanır. Bunun nedeni, ülkenin tamamı için belirlenen politikaların etkin sonuç vermemesidir. Bölgesel gelişme planlarının kapsamlı bir uygulama alanı bulamamasının en önemli nedeni planlama ve programlama kapasitesi ile birlikte kaynak tahsis mekanizmasına sahip kalkınma ajansı şeklinde yerel kurumsal yapının kurulamamış olmasıdır.

Farklı toplum kesimlerinin bir araya getirilmesi gerekliliği sonucu kalkınmanın çok boyutlu ve dinamik özelliğine uygun, hızlı karar alıp uygulayabilen kalkınma ajansları ön plana çıkmıştır. Kalkınma ajansları, yerel gelişmişlik düzeylerinin ortadan kaldırılması için bir sinerji oluşturmak için tüm kaynakları harekete geçirecektir. Bölgesel kalkınma için, kalkınma ajanslarının kaynağı eski Devlet Planlama Teşkilatı, yeni Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlatılarak onaylanır ve bölge planları ajanslar tarafından hazırlandıktan sonra kaynak tahsisi gerçekleşir. Hazırlanacak bölge planlarında il ve bölgeler potansiyel ve rekabet gücünün yüksek olduğu sektörlerde uzmanlaştırılır. Bölgedeki diğer aktörlerin de hazırlanan plana uygun çalışma programları geliştirmesi gerekir. 08.02.2006 tarihli ve 26074 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, 5449 sayılı Kalkınma Ajansları’nın Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun ile kalkınma ajanslarının kurulması yasal bir temele bağlanmıştır.

8.4.1. 5449 Sayılı Kanuna Göre Türk Kalkınma Ajanslarının Görev ve Fonksiyonları

- Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak,
- Bölgenin kalkınmasına yönelik faaliyet ve projelere destek olmak,
- Bölgede yürütülen projeleri izlemek ve değerlendirmek,
- Farklı toplum kesimleri arasında işbirliğini geliştirmek,
- Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanan kaynakları yönetmek ve kullanırmak.

8.4.2. 5449 Sayılı Kanuna Göre Türk Kalkınma Ajanslarının Özellikleri

(madde 16, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm> Erişim Tarihi: 26.06.2014)

- Tüzel kişiliğe ve kısmi bir özerkliğe sahiptir.
- İdari bir işlemle kurulur.
- Esnek ve dinamik bir yapısı vardır.
- Belli bir coğrafi bölgede faaliyet gösterir.
- Kuruldukları bölgelerin sosyo-ekonomik açıdan gelişmesi için çalışmalar yaparlar.
- Yönetiminde farklı toplum kesimlerine yer vererek, işbirliğini geliştirmeyi amaçlar.
- Ağırlıklı olarak kamu tarafından finanse edilir.

8.4.3. 5449 Sayılı Kanuna Göre Türk Kalkınma Ajanslarının Gelir Kalemleri

(madde 19, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm> Erişim Tarihi: 26.06.2014)

- Genel bütçe ve vergi gelirlerinden aktarılan pay,
- İl özel idarelerinden aktarılan pay,
- Belediyelerden aktarılan pay,
- Sanayi ve ticaret odalarından aktarılan pay,
- Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar,
- Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar,
- Faaliyet gelirleri,
- Bir önceki yıldan devreden gelirler.

8.4.4. 5449 Sayılı Kanuna Göre Türk Kalkınma Ajanslarının Gider Kalemleri

(madde 20, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm> Erişim Tarihi: 26.06.2014)

- Plan, program ve proje giderleri,
- Proje ve faaliyet destekleme giderleri,

- Araştırma ve geliştirme giderleri,
- Tanıtım ve eğitim giderleri,
- Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri,
- Yönetim ve personel giderleri,
- Görevlerle ilgili diğer giderler.

9. BATI AKDENİZ KALKINMA AJANSI (BAKA)

BAKA, 25 Temmuz 2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 15326 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Isparta, Antalya ve Burdur illerini kapsayacak şekilde, Isparta merkez olarak kurulmuştur. Söz konusu iller TR61 bölgesi olarak adlandırılır.

Isparta, Burdur ve Antalya'nın sürdürülebilir kalkınması için bütüncül bir yaklaşım ile yerel potansiyeli harekete geçirecek katılımcı araçlar geliştirmek ve uygulamak misyonuna sahip olan BAKA, sürdürülebilir yerel kalkınmada öncü ve etkin, uluslararası tanınırlığa sahip olmak vizyonunu benimsemiştir. Ulaşmak istediği vizyon için katılımcılık, yenilikçilik, tarafsızlık, şeffaflık, güvenilirlik ve çözüm odaklılık ilkelerinden hareket ederek faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

BAKA; planlama, programlama ve koordinasyon faaliyetleri kapsamında, Bölge Planı'nı ajans koordinasyonuna hazırlamıştır. Hazırlanan plan Isparta'yı içeren ilk Bölge Planı olması açısından önem arzeder. 2010 yılında, Isparta Yatırım ve Destek Ofisi açılarak, Dış İlişkiler ve Tanıtım Birimi öncülüğünde, bölge tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu sayede, bölgeye yatırımcı çekilmesi ve söz konusu yatırımcıların işlemlerinin takip edilmesi kararlaştırılmıştır. Yabancı yatırımcılar için, İngilizce dökümanlar hazırlanmış ve İngilizce web sitesi kurulmuştur. 2010 yılı verileri incelendiğinde, Isparta'da kurulan Yatırım Destek Ofisi'nin 162 kişi, kurum ve firmaya danışmanlık hizmeti verdiği görülmüştür. 2011 yılında Isparta içinde toplam 289 kişiye danışmanlık hizmeti vermiştir. Bölgede öne çıkan sektörlere yatırımcının çekilmesi amacıyla, sektör raporları hazırlanmıştır. Ulusal ve uluslararası düzeyde yatırımcılara sektörel fırsatların anlatılması açısından önemlidir. 2012 yılında Süleyman Demirel Havalimanı'nın etkin kullanılarak gelir sağlaması için çalışmalar yapılmıştır. Yine 2012 yılında Isparta'da 361, 2013 yılında 345 kişi BAKA'dan danışmanlık hizmeti almıştır.

Girişimciliğin geliştirilmesine yönelik faaliyetler kapsamında, 23.02.2011 tarihinde BAKA ve KOSGEB arasında Girişimcilik Destek Programı ve Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Protokolü imzalanmıştır. 2011 ve 2012 yıllarında, ikişer adet Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Kursu açılarak 120 kişiye eğitim verilmiştir. 2013 yılının ilk altı ayında dört eğitim düzenlenmiş ve yine 120 kişi sertifika sahibi olmuştur. Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi'ne katılarak sertifika alanlar arasından 20 kişi iş yeri açarak Isparta ekonomisinin gelişimine katkı sağlamıştır.

2010 yılında, Mali Destek Programı kapsamında, 358 kar amacı güden ve gütmeyen proje başvurusu yapılmıştır. 36 projeye yaklaşık 8 milyon TL mali destek sağlanırken, Isparta'da ise 13 proje başvurusu yapılmış ve yaklaşık 3 milyon TL mali destek sağlanmıştır. 2011 yılında ise bölgede toplam 66 proje yaklaşık olarak 14 milyon TL mali desteğe tabi olurken Isparta'da 19 proje yaklaşık 5 milyon TL mali destek almıştır. 2012 yılında, Mali Destek Programı kapsamında, bölgede toplam 71 proje yaklaşık 17 milyon TL mali destek alırken, Isparta'da 21 proje yaklaşık olarak 5 milyon TL destek almıştır. 2010-2011-2012 yılı Mali Destek Programı'ndan hareket ederek, bölge genelinde 173, Isparta genelinde 52 projenin başarılı olarak mali desteğe hak kazandığı söylenebilmektedir. 2013 yılında; 2012 yılında uygulamaya başlayan 2011 Yılı Mali Destek Programı kapsamında uygulanan toplam 66 proje sözleşmesinin kapanışı yapılmıştır.

2011 yılında, Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında, bölgede 24 proje yaklaşık 830 bin TL, Isparta'daki 8 proje yaklaşık 282 bin TL destek sağlanmıştır. 2012 yılında, bölgede 17 proje yaklaşık olarak 730 bin TL, Isparta'daki 7 proje de yaklaşık olarak 347 bin TL destek sağlanmıştır. 2013 yılında, Antalya'dan 9, Isparta'dan 7 ve Burdur'dan 3 olmak üzere 19 projeye toplam 913.200 TL bütçe ayrılmıştır.

Güdümlü Proje Destekleri kapsamında, Gül Vadisi Projesi oluşturulmuştur. Yaklaşık 10 milyon TL değerinde olan bu yatırımın 8 milyon TL'si BAKA tarafından, 2milyon TL'si de Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından finanse edilecektir. Bu proje ile, Isparta'da gül kule, kozmopark, gül koleksiyon ve üretim alanı, sağlık tesisleri, butik otel ve yaşam merkezlerinin kurulması planlanmaktadır (Ağralı, 2014:115).

BAKA Genel Sekreterliği'nden alınan verilere göre, Mali Destek Programı kapsamında; 2010 yılında Antalya'da 111, Burdur'da 128, Isparta'da 72 kişi olmak üzere toplam 311 kişi istihdam edilmiştir. Mali Destek Programı kapsamında, 2011 yılında Antalya'da 104, Burdur'da 61, Isparta'da 36 kişi olmak üzere toplam 206 kişi istihdam edilmiştir. 2012 yılı faaliyet raporuna göre, 1 iç denetçi, 34 uzman ve 6 destek personeli olmak üzere toplam 41 personel çalıştırılmıştır (BAKA, 2013:15). 2013 yılı faaliyet raporundan edinilen bilgiye göre; 2013 yılı sonu itibarıyla BAKA'da, 1 Genel Sekreter, 1 iç denetçi, 32 uzman personel ve 6 destek personeli olmak üzere toplam 40 personel çalışmaktadır (BAKA, 2014:16).

9.1. BAKA'nın Çalışma İlkeleri

Öncelikle ulusal çalışma ilkelerinden hareketle, bölgenin ihtiyaç ve potansiyelini merkezi görev olarak benimsemiştir. Turizm, tarım ve ticaret alanındaki gelişmeleri istihdam artışı ve projeler aracılığı ile destekler. Bu çalışmalar sırasında, Avrupa Birliği standartlarına ulaşmayı hedefleyen politikalar izler.

KOBİ'lerin yerel ekonomik kalkınmadaki rolünü dikkate alarak; üretilen mal ve hizmetlerde katma değer artışını hedefler, yüksek teknolojiyi kullanır ve bu sayede üretim-pazarlama ağlarını kurar. Kısacası, ihracat odaklı üretim ve pazarlama anlayışını benimsemiş bir kuruluştur (Bulut, 2010:32).

9.2. BAKA'nın Stratejileri

Diğer kalkınma ajanslarında olduğu gibi istihdamı artırıcı, yatırımları ve rekabeti teşvik edici politikalarla ekonomik gelişmeyi ve yenilik yaratarak gelişim sağlama stratejilerinden hareket eder. Uygun becerilerin uygun iş alanlarına yönlendirilmesi ve teşvik edilmesi istidam açısından önem arz eden bir stratejidir. Sürdürülebilir kalkınmaya destek sağlaması; bölgeye yönelik yatırımların ve kalkınma projelerinin artmasını sağlamaktadır. Bu sayede, bölgesel aktörler, uluslararası piyasalarla etkileşim içinde olabilmektedir.

9.3. BAKA'nın Amaç ve Hedefleri

BAKA'nın temel amacı, faaliyet alanı olarak belirlenen TR61 Düzey 2 Bölgesinin (Antalya, Isparta, Burdur); sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde ekonomik, sosyal ve çevresel yönden kalkınmasını sağlamak, bölgedeki her ilin potansiyelini değerlendirerek rekabet gücünü artırmaktır. Bu amaçlar için katılımcı bir politika ile yerel paydaşlar sürece dahil edilmektedir. Ajans, bu temel amacı gerçekleştirmek üzere bölgenin mevcut potansiyelini harekete geçirmeyi ve bu potansiyeli artırmayı hedeflemektedir. BAKA'nın ana hedefleri ise, bölgede kamu kesimi, özel kesim, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesini artırmak, aralarında ortak iş yapma kültürü ve verimli işbirlikleri geliştirmek, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi hızlandırmak ve rekabet gücünü artırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak şeklinde sıralanabilmektedir (BAKA, 2013:28)

9.4. BAKA'nın Temel Politika ve Öncelikleri

BAKA'nın temel politika ve öncelikleri doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını, istihdamı ve ihracatı artırmak, yüksek katma değerli ürün üretme kapasitesini geliştiren girişimlere destek olunarak Bölge ekonomisini dış dünya ile rekabet edebilir bir yapıya kavuşturmak olarak belirlenmiştir (BAKA, 2013:28). Bu doğrultuda;

- Bölgenin mevcut durumunu analiz ederek, sürdürülebilir kalkınma ve rekabet gücünün artırılması için hedef ve stratejiler belirlemek,
- Bölgede istihdam ve ihracatı artıran, girişimlere destek olmak ve potansiyel yatırımcıları bu tür girişimlere yönlendirmek,
- Bölgenin potansiyel yatırım alanlarını belirleyerek ulusal ve uluslararası platformlarda yatırımcılara tanıtmak,
- İşgücü kalitesinin artırılmasına yönelik girişimlere destek olmak,
- Ajans kullanımına tahsis edilen kamu kaynaklarını amaç ve hedefler doğrultusunda etkin ve verimli bir şekilde kullanmak,
- TR61 Düzey 2 Bölgesi'nde yerel aktörler arasında işbirliği ve bilgi paylaşımı ortamı oluşturarak sahiplenmenin ve farkındalığın artırılmasını sağlamak esastır.

9.5. BAKA Yönetim Kurulu

Antalya, Isparta ve Burdur valileri, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı, Isparta ve Burdur Belediye Başkanları, İl Genel Meclisi başkanları ile Sanayi ve Ticaret Odası başkanlarından oluşur. Her ay en az bir kere toplanarak, toplantıya katılanların oy çokluğu ile karar alır. Yönetim Kurulu, ajansın karar organıdır ve söz konusu üç ilin valileri birer yıl süreyle başkanlık eder.

9.6. BAKA Genel Kurulu

Antalya'dan 50, Isparta'dan 26 ve Burdur'dan 24 kişi olmak üzere toplam 100 üyeden oluşur. İçerisinde, kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör kuruluşlarını bulunduran bir yapısı vardır. Ajansın danışma organı görevini yürütür. Kalkınma Kurulu üyeleri dört yıl için seçilir. 25 Temmuz 2013 tarihi itibarıyla, 4 Üniversite, 13 Belediye, 24 Kamu Kurum ve Kuruluşu ile 59 Serbest Ticaret Kuruluşu temsilcisi bu organda yer almaktadır.

9.7. Genel Sekreterlik

BAKA'nın icra organıdır ve yatırım destek ofislerinin en üst amiri olan Genel Sekreter tarafından yönetilir. Stratejik Yönetim ve Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme, Proje Yönetimi, Dış İlişkilere ve Tanıtım, Destek Hizmetleri birimleri ile söz konusu illerin Yatırım ve Destek Ofisi'nden oluşur. 2013 yılı Kasım ayı itibarıyla, 1 iç denetçi, 32 uzman personel ve 6 destek personeli bu organda çalışmaktadır.

9.8. Faaliyet Raporları'na Göre BAKA**Tablo 3:** Gelir Bütçesi Gerçekleşmeleri, 2012-2013

GELİR KALEMLERİ	BÜTÇE DEĞERİ 2012	BÜTÇE DEĞERİ 2013
Merkezi Yönetim Bütçesinden Aktarılan Paylar	14.422.000,00	15.544.000,00
İl Özel İdarelerinden Aktarılan Paylar	979.266,14	1.406.627,17
Antalya İl Özel İdaresi	643.381,30	777.823,76
Burdur İl Özel İdaresi	145.131,28	176.274,76
Isparta İl Özel İdaresi	190.753,56	452.528,65
Belediyelerden Aktarılan Paylar	4.875.000,00	6.897.535,67
Antalya Belediyesinden Aktarılan Paylar	3.765.000,00	5.641.009,47
Burdur Belediyesinden Aktarılan Paylar	326.000,00	446.532,07
Isparta Belediyesinden Aktarılan Paylar	784.000,00	809.994,13
Sanayi ve Ticaret Odalarından Aktarılan Paylar	220.686,49	288.680,00
Antalya Sanayi ve Ticaret Odaları	189.973,56	249.780,00
Burdur Sanayi ve Ticaret Odaları	13.406,12	16.400,00
Isparta Sanayi ve Ticaret Odaları	17.306,81	22.500,00
Faaliyet Gelirleri	1.336.574,37	1.417.535,16
Bir Önceki Yıldan Devreden Gelirler	33.166.473,00	39.445.622,00
Toplam	55.000.000,00	65.000.000,00

Kaynak: BAKA, 2013:32, BAKA, 2014:35.

2012 yılsonu gelir gerçekleşmesi 27.897.155,52 TL olmuştur. 23.918.388 TL olan Önceki Yıllardan Devreden Gelirler kalemi ile birlikte 2012 yılsonu gelir gerçekleşmesi 51.815.543,52 TL olmuştur. Gelir bütçesinin gerçekleşme oranı %94,21'dir. Ajans 2012 yılı bütçesinde 55.000.000,00 TL gelir öngörülmüş olup yılsonunda 51.815.543, 52 TL gelir gerçekleşmesi sağlanmıştır. 2012 yılsonu Gelir Bütçesinin gerçekleşme oranı %94,21 olmuştur (BAKA, 2013:35).

2013 yılı gelir bütçesi 65 milyon TL olarak öngörülmüş olup yaklaşık 46,6 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Gelir bütçesinin gerçekleşme oranı %71.67'dir (BAKA, 2014:34).

Tablo 4: Gider Kalemlerine Göre Bütçe Değeri, 2012-2013

GİDER KALEMLERİ	BÜTÇE DEĞERİ 2012	BÜTÇE DEĞERİ 2013
Genel Hizmetler	21.050.000,00	13.990.000,00
Genel Yönetim Hizmetleri	14.930.000,00	9.270.000,00
Personel Giderleri	3.447.010,48	4.200.000,00
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	9.090.000,00	2.070.000,00

Yedek Ödenekler	2.392.989,52	3.000.000,00
İzleme, Değerlendirme ve Koordinasyon Hizmetleri	600.000,00	500.000,00
Plan, Program ve Proje Hizmetleri	3.570.000,00	2.170.000,00
Tanıtım ve Eğitim Hizmetleri	1.950.000,00	2.050.000,00
Proje ve Faaliyet Destekleme Hizmetleri	33.950.000,00	51.010.000,00
Proje Destekleme Hizmetleri	26.250.000,00	38.000.000,00
2012 Yılında Mali Destek Programı	13.500.000,00	-
2013 Yılında Mali Destek Programı	-	6.500.000,00
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara	1.875.000,00	*
Özel Kesim Kişi, Kurum ve Kuruluşlarına	14.000.000,00	*
Doğrudan Faaliyet Destekleri	1.650.000,00	*
2012 Yılı Doğrudan Faaliyet Destekleri	1.000.000,00	-
2013 Yılı Doğrudan Faaliyet Destekleri	-	530.000,00
Teknik Destekler	100.000,00	530.000,00
Güdümlü Projeler	5.500.000,00	10.850.000,00
Toplam	55.000.000,00	65.000.000,00

Kaynak: BAKA, 2013:34, BAKA, 2014:38.

* Faaliyet raporunda, 2013 yılına ilişkin bu veriler bulunamamıştır.

2012 yılı içerisinde 55.000.000,00 TL gider öngörülmüş ve yılsonunda 13.536.017,34 TL gider gerçekleştirilmiştir. Gider bütçesinin gerçekleşme oranı %24,61 düzeyindedir. 2012 yılı içerisinde Proje ve Faaliyet Destekleme Hizmetleri için toplam 13.701.483,52 TL ödenek transferi yapılmıştır. Söz konusu transferin 8.450.699,94 TL'lik kısmı giderleştirilerek gider bütçesinde gösterilmiştir. 5.250.783,58 TL'lik kısmı avans olarak aktarılmış olduğu için gider bütçesinde gösterilmemiştir.

2011 yılı mali destek programları kapsamında 8.031.045,10 TL ödenek transferi yapılmıştır. Bu miktarın 2.918.395,52 TL'lik kısmı giderleştirilmiş olup 5.112.649,58 TL'lik kısmı avans olarak aktarılmıştır. 2011 yılı doğrudan faaliyet desteği kapsamında 817.482,69 TL ödenek transferi yapılmıştır. 2012 yılı Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında 138.134, 00 TL ödenek transferi yapılmıştır. Söz konusu miktar avans olarak aktarıldığı için gider bütçesinde yer almamıştır (BAKA, 2013:38).

2013 yılı gider bütçesi 65 milyon TL olarak öngörülmüş ve 46.6 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Gelir bütçesinin gerçekleşme oranı %71,67'dir. Gider bütçesi 65 milyon TL olarak öngörülmüş ve 19.2 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Gider bütçesinin gerçekleşme oranı %29,56'dır (BAKA, 2014:36).

2013 yılında Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında 50 proje başvuru alınmış ve 20 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Teknik Destek Çağrısı kapsamında 24 proje başvurusu alınmış ve 9 proje başarılı bulunmuştur (BAKA, 2014:62).

Tablodan da anlaşılacağı üzere, BAKA bütçesinin yarısından fazlasını proje ve faaliyet destekleme hizmetlerine ayırmaktadır. Buradan hareket ederek, proje kültürü oluşturulmaya çalışıldığı ve nitelikli projelerin uygulanabilirliğinin sorgulandığı söylenebilir.

Tablo 5: İllere ve Yıllara Göre Yatırım Destek Ofisi Faaliyetleri

	Antalya			Burdur			Isparta		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Yatırım Destek Ofisi Faaliyetleri									
Danışmanlık Hizmeti Sayısı	320	424	351	138	361	195	289	407	334
Yerinde Ziyaret Edilen Firma	153	39	102	126	178	62	63	47	63
İlçelerde Yapılan Toplantı Sayısı	57	21	*	18	26	*	15	12	*
Çözümlenen Sorun Sayısı	14	8	6	5	12	5	18	16	6
Bölgeye Çekilen Yatırım Tutarı	90 Milyon TL	*	*	16,4 Milyon TL	*	*	50 Milyon TL	*	*

Kaynak: Ajans Faaliyet Raporu, 2011-2012-2013'ten derlenmiştir.

* *Ajans Faaliyet Raporları'nda bu yıllara ait bilgiler yer almamaktadır.*

2010 yılı verilerine göre turistik bir il olan Antalya en çok yatırımı çekmiştir. Isparta ise bölgede en çok yatırımı çeken ikinci il olarak göze çarpmaktadır. Söz konusu yatırımlarda bölgenin turistik önemi, çevre illere yakınlığı vb. etkenlerin de dikkate alındığı düşünülmektedir. Antalya ili büyükşehir olduğu için ilçe sayısı fazladır ve tabloda da anlaşılacağı gibi 2010 yılında en çok toplantı Antalya'nın ilçelerinde gerçekleştirilmiş ve maden ocakları bakımından zengin olan Burdur ili ön plana çıkarılmıştır.

Firmaların yerinde ziyaret edilmesi, bölgesel kalkınma adına firmaların önemini gösterir. Bölgesel kalkınmanın ilerletilebilmesi için alanında uzman kişiler tarafından firmalara danışmanlık hizmeti verilir. İlçelerde, proje bilgilendirmesi yapılarak, proje kültürünü oluşturmak ve yaygınlaştırmak adına toplantılar yapılır. Alanında uzman kişiler, firmaların sorunlarını inceler ve firmalara yol gösterir. Bunların sayesinde, bölgesel kalkınma olgusu daha ileriye taşınabilir.

Bölgelerin ekonomik başarısı, bölgelerde yer alan rekabet edebilir kentlerle doğru orantılı olarak gelişir. Küresel ekonomi, genel ekonomik değişikliklerden etkilenmeye açık olduğu için yerel yönetimler, sanayinin rekabet edebilirliğine daha fazla önem vermek zorundadır. Mevcut işletmelerin kendi rekabet edebilirliklerini artırmak için; üretimlerini kendileri açısından daha uygun başka mekanlara kaydırmaları sonucu bölgeler ve kentler için rekabet edilebilirliği artırma ihtiyacı doğurur (Kara, 2008:18).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bölgesel kalkınma girişimleri, geçmişten günümüze kadar ulusal kalkınmanın ayrılmaz parçasıdır. Her nasıl ki ülkeler az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş olarak sınıflandırılıyorsa, bölgelerde de aynı sınıflandırma söz konusudur. Gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılması için yatırım yapılmalı ve bu yatırımlar için de teşvik sağlanmalıdır. Söz konusu teşviklerin dağıtılmasında bölgesel kalkınma ajansları aracı görevi görür. Aynı zamanda, yerel yönetimlerle işbirliği yaparak bölgenin ilerlemesine katkı sağlar. İlk örneklerine ABD ve Avrupa'da rastlanan kalkınma ajansları, ülkemizde 2006 yılından itibaren, dönemin Devlet Planlama Teşkilatı'na bağlı olarak kurulmaya başlamışlardır. Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik ve Genel Kurul yapılanmasına sahiptir.

Ulusal ve yerel ihtiyaçları dikkate alan ve girişimcilerin taleplerinden yola çıkan dönemin Devlet Planlama Teşkilatı ülkemize has kalkınma ajansı modelini oluşturmuştur. Elbette söz konusu oluşumlar, Avrupa'daki örnekleri analiz edilerek girişimciliğin, proje desteklerinin yaygınlaştırılması vb. amaçlar için oluşturulmuştur.

Antalya, Isparta ve Burdur'u kapsayan Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, TR 61 bölgesinin sosyal, kültürel, ekonomik vb. alanlarda kalkınmasını sağlamak amacıyla bölgeye özgü politikalar geliştirmekle yükümlüdür. Söz konusu politikalar için,

bölgede bulunan üniversiteler ve diğer eğitim kurumlarıyla yakın ilişkiler kurarak ortak proje çalışmaları yapmalıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, bölgenin tanıtımına önem vermeli ve yatırımcı sayısını artırmaya çalışmalıdır.

Bölgeler açısından girişimcilik potansiyeli önem arz eder. Ülkemizde girişimciliğin yaygınlaşması amacıyla zaman zaman KOSGEB, üniversiteler, kalkınma ajansları tarafından “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri” verilmektedir. Bu eğitimlerle girişimcilik temel olarak anlatılmakta ve sonrasında yeni açılacak işletmeler için hibe-kredi desteği verilmektedir.

Kalkınma ajansları daha etkili çalışabilmek için, ajans gelirlerini çeşitlendirmelidir. BAKA'nın en büyük gelir kalemini, bir önceki yıldan artan gelirler ve merkezi yönetim bütçesinden aktarılan paylar oluşturur. Avrupa Birliği gibi çeşitli kuruluşların sağladığı hibe programlarından destek alması, bölgesel açıdan önemlidir. Ajans giderleri ve finansmanı da bu açıdan ayrı bir öneme sahiptir.

BAKA, gerek proje destekleri, gerek çalışmalar için istihdam ettiği kişiler açısından TR 61 Düzey 2 Bölgesi'nin kalkınmasında önemli bir etkiye sahiptir. Verdiği desteklerle proje kültürünü yaygınlaştırarak geliştirmeye çalışmıştır. Proje destekleri ince elenip sık dokunarak verildiği için nitelikli projelerin yazılması ve bu projelerin uygulanabilirliğinin sorgulanması söz konusu olmaktadır. Bu sorgulanma, yönetim kurulu tarafından yapılmakta ve oy çokluğu esasına göre değerlendirilmektedir. Çeşitli kurum ve kuruluşlardan gelir elde eden BAKA, söz konusu gelirlerin tamamına yakınına kullanmaya çalışmaktadır. Buradan hareketle BAKA'nın, genel operasyonel kalkınma ajansı olduğu söylenebilir.

İllere ve yıllara göre yatırım destek ofisi faaliyetleri değişiklik göstermektedir. İllerin ve dolayısıyla bölgenin gelişmesi açısından bu faaliyetlerin sürekli artan grafik çizmesi gerekmektedir. Antalya'nın turistik konumu ve nüfusu nedeniyle çektiği yatırıma, Burdur da mermer ocaklarının tanıtılması sayesinde kavuşabilecektir. Çözömlenen sorun sayısının artmasının, danışmanlık hizmeti, yerinde ziyaret edilen firma ve ilçelerde yapılan toplantılara bağlı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle yatırım-destek ofisi faaliyetlerinin gözden geçirilerek artırılması bölge için yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- AĞRALI, O. (2014), “İllerin Kalkınmasında Kalkınma Ajanslarının Rolü: BAKA ve Isparta Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilimdalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- ARSLAN Kahraman, “Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları”, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:4, Sayı:7, Bahar 2005/1.
- BATI AKDENİZ KALKINMA AJANSI (2014), “2013 Ajans Faaliyet Raporu”, Mart 2014, Isparta.
- BATI AKDENİZ KALKINMA AJANSI (2013), “2012 Ajans Faaliyet Raporu”, Mart 2013, Isparta.
- BATI AKDENİZ KALKINMA AJANSI (2012), “2011 Ajans Faaliyet Raporu”, Mart 2012, Isparta.
- BAYRAKTUTAN Yusuf, “Bölgesel Dengesizlik ve Bölgesel Kalkınma (Çorum-Çankırı ve Erzurum Kırsal Kalkınma Projelerine Mukayeseli Bir Yaklaşım Denemesi), Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:10, Sayı:3-4, 1994.
- BULUT, L. (2010), “Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilimdalı, Seminer, Isparta.
- CAN, E. (2011), “Bölgesel Kalkınmada Kalkınma Ajanslarının Rolü: İzmir Kalkınma Ajansı Örneği”, ss.23-49, Altın Nokta Yayınevi, İzmir.
- ÇEKEN Hüseyin, “Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, C.X, S.II, 2008.
- ÇETİN Murat, “Teori ve Uygulamada Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma”, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:7, Sayı:1, 2006.
- DALĞAR Hüseyin, TUNÇ Hakan ve KAYA Murat, “Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:1, Sayı:1, ISSN:1309-1387, 2009 Güz.
- DANIELSON, M. N. ve KELEŞ, R. (1985), “The Politics of Rapid Urbanization: Government and Growth in Modern Turkey”, New York / Londra, Holmes and Meier.
- DİNLER, Z., “Bölgesel İktisat: Genel Olarak ve Türkiye’de Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Ortaya Çıkışı ve Azaltılmasına Yönelik Politikalar”, Ekin Basım-Yayın-Dağıtım, Bursa 2012.
- DPT (2000), “Küreselleşme Özel İhtisas Komisyon Raporu” DPT:2544-ÖİK:560, Ankara.
- DULUPÇU, M.A. (2005), “Regionalization for Turkey: An Illusion or A Cure?” European Urban and Regional Studies, Cilt:12, No:2, s.99-15.
- ELVAN Lütfi, “Bölgesel Gelişme ve Bölgearası Gelişmişlik Farkları”, Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni, 2012/6, Nisan 2012.

ENGİN Cem, “Kalkınma Ajansları: Türkiye ve İngiltere Ülke Örnekleri”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:3, No:2, ISSN:1309-8012, 2011.

ERKAN, H. (1998), “*Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*”, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No:326, Bilim Dizisi:8.

EURADA, http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=53&lang=en, Erişim Tarihi:26.03.2014.

GEZİCİ, F.and GEOFFREY, J.D.H. (2004), “*Regional Convergence and the Economic Performance of Peripheral Areas in Turkey*”, Review of Urban and Regional Development Studies, cilt:16, no:2, s.113-132.

HALKIER, H. (1992), “*Development Agencies and Regional Policy: The Case of Scottish Development Agency*”, Regional Politics and Policy 2.3, pp. 1-26.

HALKIER, H., DANSON, M. (1998), “*Regional Development Agencies in Western Europe: A Survey of Key Characteristics and Trends*”, Jessica Kingsley Publishing, pp. 26-44, UK.

HALKIER, H., DANSON, M. and DAMBORG, C. (1998), “*Regional Development Agencies in Europe*”, Jessica Kingsley Publishing, UK.

HUGHES, J.T. (1998), “*The Role of Development Agenciesin Regional Policy: An Academic and Practitioner Approach*”, Urban Studies 35.4, pp.615-626.

ILDIRAR, M. (2004), “*Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Ekim 2004.

KARA, M. (2008), “*Bölgesel Rekabet Edebilirlik Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Politikalarına Yansımaları*”, DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara 2008.

KAYA, A., BAFOIL, F. (2009), “*Bölgesel Kalkınma ve Avrupa Birliği: Karabük, Valenciennes ve Katowice’in Karşılaştırmalı Analizi*”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları:280, Avrupa Çalışmaları:3, ss.17-32, İstanbul.

KAYASU, S., PINARCIOĞLU, M. ve DERE, S. (2003), “*Yerel/Bölgesel Ekonomik Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel Kalkınma Ajansları*”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2003-8, ss.7-23, Asker Yayıncılık, İstanbul.

KAZANCIK Leyla Bilen, “Bölgesel Gelişme ve Sektör-Bölge Yığınlamaları”, 2. Bölgesel Yönetişim Sempozyumu, 25-26 Ekim 2007, İzmir.

KOYUNCU, E., (2006), “*Türkiye’de Kalkınma Sürecinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü ve Bir Uygulama*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel İktisat Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

KÖSE Seyit, KONUR Fatih, “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Bölgesel Farkların Azaltılmasındaki Rolü ve Etkililiği: Ülke Deneyimlerinin Karşılaştırılması”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:7, Yıl:7, Sayı:1, Bahar 2011.

MARDİN, Ş. (1973), “*Center-Periphery Relations: A Key to Turkish Politics?*”, Daedalus , 102(1), s169-190.

ÖVGÜN Barış, “Bir Politika Transferi Örneği: Kalkınma Ajanları”, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 62-3, 2007.

ÖZEL Mehmet, “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Bölgelerarası Dengesizlik ve Yeni Yönetişim Birim Arayışları”, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 64-1, 2009.

ÖZER Yunus Emre, “Küresel Rekabet-Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye”, Review of Social, Economic & Bussiness Studies, Vol.9/10, 2007.

PEŞELİOĞLU, İ. (2007), “*Avrupa Birliği Perspektifinde Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Uygulama İmkanları*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

TOPRAK, Z. (2008), “*Kent Yönetimi ve Politikası*”, 6.Baskı, Anadolu Matbaacılık, İzmir.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm>, Erişim Tarihi: 26.06.2014.

http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27nin_%C4%B0BBS%27si Erişim Tarihi:26.06.2014